

RAAP-NOTITIE 343

Plangebied It Heechsân

Gemeente Tytsjerksteradiel

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Tytsjerksteradiel

Project: archeologisch onderzoek plangebied It Heechsân (gemeente Tytsjerksteradiel)

Titel: Plangebied It Heechsân, gemeente Tytsjerksteradiel; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: mei 2003

Auteur: *drs. N.M. Rosenbrand*

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2003\TYHE\N0343-TYHE.qxd

Projectcode: TYHE

Projectleider: drs. N.M. Rosenbrand

Projectmedewerker: J. Hoeksma

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

Autorisatie: drs. T.J. ten Ascher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Tytsjerksteradiel heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 24 april 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek (verkenning) uitgevoerd in verband met plannen voor nieuwbouw in It Heechsân (gemeente Tytsjerksteradiel). Doel van dit onderzoek was inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw en de mate van bodemverstoring.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek (verkenning) is gebleken dat de oorspronkelijke bodemopbouw sterk verstoord is. Op enkele plaatsen is houtskool aangetroffen. Aangezien dit in de geroerde bovengrond is aangetroffen, wijst het houtskool hoogstwaarschijnlijk niet op de aanwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Tytsjerksteradiel heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 24 april 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek (verkenning) uitgevoerd in verband met plannen voor nieuwbouw in It Heechsân (gemeente Tytsjerksteradiel). Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw en de mate van bodemverstoring.

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied ligt in het gehucht It Heechsân en bestaat uit twee percelen: één direct ten noorden van It Heechsân 3 en één direct ten oosten van It Heechsân 5. Het plangebied staat afgebeeld op kaartblad 6G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat van het perceel ten noorden van nummer 3 is 200.890/577.820; de centrumcoördinaat van het perceel ten oosten van nummer 5 is 200.950/577.830. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als grasland. Voor het plangebied geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd tot en met de Vroege Bronstijd (zie § 2.2).

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het inventariserend archeologisch onderzoek (verkenning) bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een verkennend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het *Handboek ROB-specificaties* (Brinkkemper e.a., 1998) en, waar mogelijk, conform de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in (of nabij) het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat geologisch en geomorfologisch uit grondmorene al dan niet met zwak golvende, relatief hooggelegen welvingen bedekt met dekzand (Stiboka, 1965: code 3Gc1).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit beekerdgronden: leemarm en zwak lemig, fijn zand met grondwatertrap V (Stiboka, 1981: pZg23 V).

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Uit de directe omgeving van het plangebied zijn twee vindplaatsen uit het Mesolithicum bekend (ARCHIS-waarnemingsnummers 238002 en 238324). Deze vindplaatsen bevinden zich ten noorden van It Heechsân aan de Joerelaan. Hier is tijdens een archeologische (veld)kartering bewerkt vuursteen aangetroffen.

Archeologische verwachting

Volgens de Friese Archeologische Monumenten Kaart Extra (FAMKE; Provincie Fryslân, 2002) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van vindplaatsen uit de Steentijd tot en met de Vroege Bronstijd. Op grond hiervan en mede op grond van de aanwezigheid van grondmorenen vlak onder het maaiveld, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd tot en met de Vroege Bronstijd.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn op de beide percelen vier boringen verricht. Bij deze boringen is vooral gelet op de mate van verstoring van het bodemprofiel en het wel of niet voorkomen van een intact podzolprofiel.

Er is geboord tot maximaal 1,10 m -Mv met een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn gezet conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). De boringen zijn niet op hoogte ingemeten. Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Tot circa 0,7 m -Mv is matig fijn tot fijn zand aangetroffen (dekzandafzettingen). Op circa 0,7 m -Mv gaat het zand over in keileem. Op sommige plaatsen is tussen het dekzand en de keileem nog een dunne laag keizand (matig grof) aangetroffen. Op de meeste plaatsen is het bodemprofiel tot in de keileem verstoord. In de boringen 4, 5 en 7 is tussen de verstoorde toplaag en het keileem nog een dun (ca. 15 cm) laagje ongestoord dekzand aangetroffen.

Archeologie

In de boringen 4 en 5 is een kleine hoeveelheid houtskool waargenomen. Hoewel houtskool een archeologische indicator is, is het in beide gevallen samen met recent puin in de geroerde bovengrond aangetroffen. Gezien de aanwezigheid van recent materiaal is waarschijnlijk ook het houtskool recent.

Hoogstwaarschijnlijk wijst dit houtskool niet op de aanwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond. In de overige boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek (verkenning) zijn geen aanwijzingen gevonden die duiden op de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen in het plangebied. Uit het booronderzoek blijkt dat het oorspronkelijke bodemprofiel sterk verstoord is. Hoewel incidenteel houtskool is aangetroffen, is dit aangetroffen in de geroerde bovengrond. Het houtskool wijst derhalve hoogstwaarschijnlijk niet op de aanwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het feit dat de bodem in het plangebied sterk verstoord is en op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten worden ten aanzien van het plangebied geen aanbevelingen voor behoud van archeologische waarden of vervolgonderzoek gedaan.

Met betrekking tot de aanbevelingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Fryslân (dr. G.J. de Langen).

Literatuur

Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Stiboka, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 6 Oost Leeuwarden*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Stiboka, 1965. *Fysisch-geografische kaart van de provincie Friesland, schaal 1:50.000*. Stichting voor bodemkartering, Wageningen.

Provincie Fryslân, 2002. *Cultuurhistorische Kaart Fryslân. Digitale informatie over cultuurhistorie: aardkunde, archeologie (FAMKE), historische geografie, bouwhistorie. Cd-rom, versie 1.0*. Provincie Fryslân, Leeuwarden.

Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
FAMKE	Friese Archeologische Monumenten Kaart Extra
Mv	maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een ‘dek’ (Saalien: Formatie van Eindhoven; Weichselien: Formatie van Twente).
grondmorene	Het door het landijs aangevoerde en na afsmelten achtergebleven mengsel van leem, zand en stenen. De afzetting wordt vaak aangeduid als keileem.
keileem	Grondsoort bestaande uit een mengsel van leem, zand, grind en stenen (in het spraakgebruik gekoppeld aan het begrip <i>grondmorene</i>).

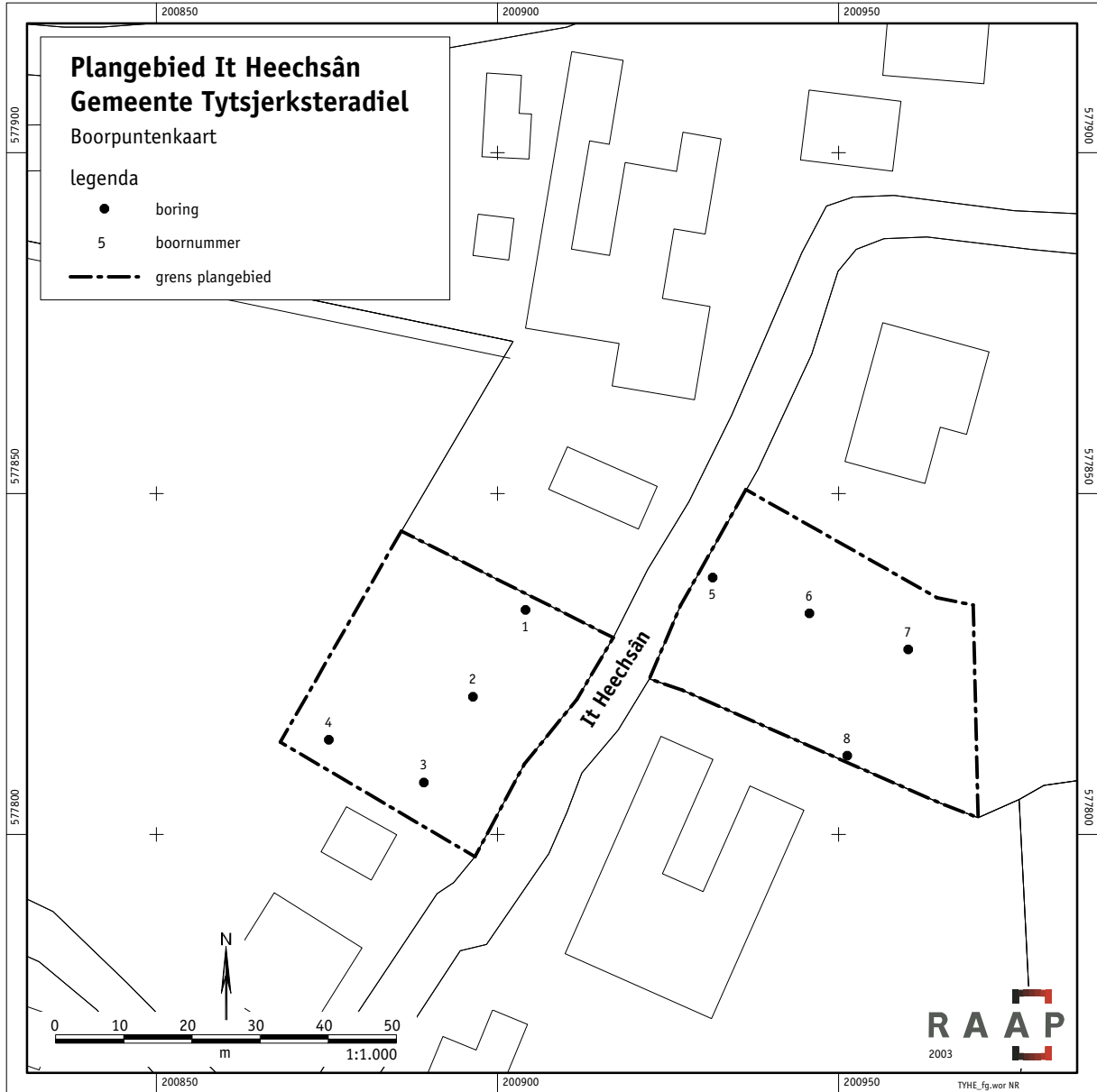
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering
Nieuwe tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor - 450 na Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000 - 8800 voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.